

O izbiri sadnih sort

V dobi smo, ko treba misliti na zasa-
janje novih sadovnjakov. Ob tej priliki
se mi zdi nujno potrebno, da še enkrat
in sicer z vsem poudarkom opozarjam
naše kmetovalce — sadjarje, ki namera-
vajo saditi sadno drevje, na važnost in
potrebo **pravilne izbire sadnih sort**.
Vprašanje izbire sort pri napravi novih
sadoxnjakov je tako važno kakor malo-
katero drugo vprašanje v sadjarstvu. Od
rešitve tega vprašanja je zavisen uspeh
ali neuspeh.

Poznam vrt, kjer je bilo pred dobri-
mi 30 leti naenkrat posajenih 200 dre-
ves — jablan. Od tega drevja, ki bi
moralo biti danes v najboljši moči in
rodovitnosti, je ostalo živih samo 34 dre-
ves, 166 jih pa že davno ni več. Vsa so
polagoma, leto za letom shirala in na ta
ali oni način odmrla, ne da bi bila dala
kak imena vreden užitek. Škoda te po-
lomije je tako velika in tako vsestranska,
da bi strmeli, ko bi se dala točno izra-
čuniti. Nele, da smo ob ves užitek, ki bi
ga bilo moralo dajati 166 dreves najmanj
20 let, izgubili smo tudi cela desetletja
dragega časa s tem, da smo čakali 10, 15
let ali še dlje na užitek, ki ga nismo
učakali. Ko je drevje drugo za drugim
odmiralo, smo sicer podsajali, pa je bilo
treba iznova čakati 10 let do prvega, ko-
ličkaj znatnega donosa. Pri vednem od-
miranju in podsajanju smo se postarali
in če zanamci ne bodo pametnejši, se
jim bo godilo prav tako.

Pred kakimi 35 leti je bil zasajen pri
neki graščini na Dolenjskem sadovnjak
s čez 300 drevesi — samimi jablanami.
Vsakdo, ki se je vozil ali hodil mimo
tega sadovnjaka, je občudoval dolge
vrste jablan, ko so bile stare 10, 15,
20 let. Danes vidimo komaj še sledove
tega sadovnjaka, ki ni dal nikdar takega

donosa, dasi je bilo drevje videti ko-
likortoliko zdravo in rastno. Ker je bilo
drevje nerodovitno so ga sčasoma od-
stranili.

Takih primerov, manjših in večjih, je
še v naši banovini na stotine, da na
tisoče.

Sedaj pa drug primer. V slabi, bolj
senčni legi je sadovnjak, ki šteje komaj
okoli 100 odraslih, 30—40 let starih
dreves-jablan namiznih sort in zlahtnih
hrušek. Ta sadovnjak rodi vsako drugo
leto prav obilo in si je posestnik že samo
z dohodki iz sadja lepo opomogel. Letos
n. pr. je izkupil za najlepše izbrano sad-
je čistih deset »jurjev«; poleg tega je pa
naprešal še 22 hl sadjevca. Tudi takih
prav lepih zgledov je dokaj po naši ba-
novini, vendar pa najbrže manj nego prej
navedenih slabih.

Vzrokov tega čudnega pojava je si-
cer več, toda mnogoletne izkušnje do
dobra izpričujejo, da je glavni vzrok
slabe rasti, občutljivosti za bolezni in
škodljivce ter za slabo rodovitnost v
neprimernih sortah, katerim ne uga-
jati podnebje niti zemlja, ki so se pa
kljub temu sadile lahkomišelnost, kar tje
vendar **brez premišljene izbire**. Prav
tako so pa dobri uspehi v sadjarstvu
največkrat posledica **vestne in temeljite
izbire sort**, in le v kakem posameznem
primeru morebiti tudi posledica srečnega
slučaja.

Na vse strani premišljena in vestna
izbira je tembolj potrebna, čim manj ugo-
den je prostor, ki ga mislimo zasaditi.
Ker so zlasti neštete jabolčne in hruško-
ve sorte silno različne v svojih zahtevah
in lastnostih, glede podnebja, lege in
zemlje, je vsakomur jasno, da je izbira
tem težja in tem bolj tvegana, čimboli
ostro je podnebje, čim neugodnejše so
dotične lege in čim slabša je zemlja. V
dobrih in na vse strani ugodnih razme-

rah vecinoma vse sorte dobro uspevajo. Malo je pa sort, ki brez škode prenašajo hudo in dolgo zimo, vetrovne, senčne, neprijazne lege in ki bi še v skromni zemlji dobro uspevale in dobro rodile.

Pa še neko važno okolnost moramo pri izbiri vpoštevati. Kdor ima priliko in dobro voljo, da bo drevje pravilno in redno negoval; zlasti gnojil in varoval pred zajedavci, tisti že malo laže pričakuje povoljne uspehe, čeprav je segel po sortah, ki so za njegovo zemljišče morebiti nekoliko prežlahodne in neobčutljive. Če pa imamo vpeljana tako imenovana **ekstenzivno gospodarstvo**, ko posameznim panogam ne moremo posvečati posebne pozornosti in n. pr. sadnega drevja ne moremo intenzivno obdelovati, je izbira še posebno važna. Saj je vsakomur, kdor količkaj opazuje rast in razvoj sadnega drevja, znano, da je prav malo sort, najsibo že v kateremkoli plemenu, ki bi dobro rastle in dajale primeren pridelek brez neke mere, nege in oskrbovanja. V takem slučaju je izbira ne samo važna, ampak nujno potrebna.

Nazadnje moram omeniti še neko okolnost, ki odloča pri izbiri. To je namreč **uporaba pridelka**. Če nameravamo saditi sadno drevje samo za domačo rabo, posebno za sadjevec, bomo drugače izbirali, nego če hočemo pridelek prodajati, drugače, če smo daleč od prometnih točk in večjih krajev, nego če imamo zemljišče v obližju velikih selišč, trgov, mest ali industrijskih krajev. Tudi uporaba sadja je torej važen moment, ki ga je treba na vsak način pri izbiri upoštevati.

Toliko o važnosti in neogibni potrebi izbiranja sort. Prihodnjič nekoliko praktičnih navodil o načinu izbiranja. H.

Kaj je bil vzrok, da se je svojčas popotil največji parnik Titanic?

Popotnik iz prave smrti in je zadel v ledeno steno. Vse kapitanove stave, da bo prevozil prej kakor je bilo namenovano, je prišel.

21. novembra 1783. l. v Parizu.

Popotnik? Kdaj in kje se je dvignil prvi oton s

Živino redno snaži

Znan je pogovor, ki pravi, da je snaženje kože polovica krmljenja. V tem pogovoru je zelo mnogo resnice. Vendar pa je kljub temu še veliko takih živinorejcev, ki ta pogovor še vedno premalo vpoštevajo in prenizko cenijo.

Koža ni morda samo za to tu, da pokriva in varuje živalsko telo pred raznimi zunanjimi vplivi, temveč ji pripadajo še razna druga opravila, ki so za zdravje in vse delovanje živalskega telesa precejšnjega pomena. Po koži se uravnava ali urejuje telesna toplota, čemur je omogočeno, da se isto ohrani pri določeni višini. Dalje žival tudi diha skozi kožo. To dihanje se vrši podobno kakor dihanje s pljuči, vendar pa v manjši meri. V koži so tudi posebne žlezice, takozvane znojnice in lojnice. Po znojnicah se izločuje iz kože znoj, po lojnicah pa loj. Znojnice pripomorejo z izločevanjem znoja precej k uravnavanju telesne toplote. Loj ali maščoba iz lojnic pa ohranja in napravi dlako svetlo, kožo pa mehko in voljno.

Iz navedenega lahko uvidimo, da je pravilno delovanje kože zelo važno in izrednega pomena za živalsko zdravje. Koža pa bo mogla delovati pravilno le, če jo ohranimo čisto in snažno, če jo bomo negovali. Zdrava žival ima tudi v resnici v sebi čut in nagib za snažnost in je rada snažna. To lahko zelo dobro opazujemo pri živalih, ki živijo vedno na prostem pod milim nebom, kakor n. pr. razna divjačina. Tudi govedo se snaži na paši s svojim raskavim jezikom tako temljito, da največkrat ne potrebuje nikakšne posebne pomoči za snaženje lastne kože. Tudi medsebojno si pomagajo živali snažiti kožo, ko ližejo ena drugo. Vse drugače pa je z živalmi, ki so v hlevu in to že zlasti pozimi. Tu ima vsaka žival odločen le majhen in tesen prostor, ki ga ne more poljubno menjati ali zapustiti, ako ji ne ugaja. V hlevu se dela več ali manj prah pri krmljenju, nastiljanju, ležišču se onesnaži itd. Zbog vsega tega se živali ne morejo ubraniti onesnaženja in se tudi ne mo-

rejo zopet osnažiti. Zato pa mora pri pomoči živali v hlevu do snage njen gospodar.

Kakor je potrebno, da živino redno in primerno krmimo, istotako je potrebno, da ji dobro nastiljamo, da jo redno ščetimo ali krtačimo. S ščetjo ali krtačo odstranimo raz živalsko kožo prah, ki pada na njo iz zraka, potem prhljaje, ki se luščijo od gornje kože, dalje razne nesnažne snovi, ki se oprimejo kože, ko žival leži, izlučen in posušen znoj, uši ali druge take živalice, ki bi se sicer naselile na živalski koži in nadlegovale žival. Pri živini, ki ni deležna rednega snaženja, povzroča prah, prhljaji, uši itd. več ali manj močno srbenje kože. Živina se radi tega drgne, kakor pač le more, da bi se znebila in otresla vse te nadloge. Tudi se s prahom in drugo nesnažno zadeldajo in zamašijo kožne luknjice, znojnice in lojnice, kar zelo ovira ali pa tudi ustavi prej navedeno delovanje kože. Žival, ki ni redno snažena, nima nikdar pravega počitka in miru, kar vse slabo vpliva tudi na delovanje drugih organov, kakor na pljuča, srce in prebavila. Z rednim snaženjem pa odpravimo vse takšne in enake nedostatke ter pripomoremo, da koža lahko vrši svojo važno nalogo.

Pri snaženju živine rabimo ščet in čohalo (strigel). Vendar pa je čohalo namenjeno bolj za očiščenje ščeti nego za snaženje živine. S čohalom snažimo nalahko največ le živali z močno in debelo kožo, nikakor pa ne živali z nežno kožo. Govno in drugo umazanost, ki se sprime in prisuši na dlako in kožo, je treba najprej razmehčati z mlačno vodo in potem šele odstraniti s čohalom ali ščetjo.

Živino snažimo po enkrat in največkrat po dvakrat na dan. Snažimo pa živino vedno šele tedaj, ko smo končali druga hlevska opravila. Moramo pa snažiti vsjo živino brez razlike na njeno starost. Opustimo predsodek, da mlade živine ne smemo snažiti, češ da potem ne bo več rastla itd.

Kako blagodejno vpliva na živino redno saženje, o tem se lahko prepriča

vsakdo v kratkem času in najboljše na lastni živini. Kdor ni dozda redno snažil svoje živine, bo v najkrajšem času spoznal, kako koristno in dobičkanosno je redno snaženje. Posebno pri mlečnih kravah se lahko najprej prepričamo o veliki pomembnosti in koristi rednega snaženja. Posebno pri mlečnih kravah se lahko najprej prepričamo o veliki pomembnosti in koristi rednega snaženja. Pri nekem takem poskusu s štirimi mlečnimi kravami, ki so bile ves čas poskusa enakomerno krmiljene, se je že po 14 dnevnem rednem snaženju zvišala mlečnost posameznih krav od pol do enega litra dnevno. Drugi poskus se je napravil z desetimi kravami. Te so pri eni in isti krmi 14 dni redno snažili, 14 dni pa so vsako snaženje opustili. V onih 14 dneh, ko so vse krave redno snažili, so namolzli od vseh skupaj 2087 kilogramov mleka. V onih 14 dneh pa, ko so opustili vsako snaženje krav, so namolzli le 2007 kg mleka. Torej so dale krave, ko so bile redno snažene, 80 kg več mleka. Kakor mlečna, tako nam lahko dokaže tudi drugovrstna živina, kako dobro se izplača redno snaženje. Zato snaži živino redno!

Ne molzi brejih krav do telitve

Navadno preneha breja krava z mlekom kaka dva meseca pred otelevitvijo, včasih pa še poprej. Večkrat pa se zgodi, da breje krave ne prestanejo z mlekom same od sebe o pravem času. Lahko bi jih molzli brez prestanka kar najprej do skotitve ter po tej nepretrgoma dalje. Take krave moramo umetno pripraviti do tega, da prenehajo 6 do 8 tednov pred otelevitvijo z mlekom, ali da se mleko v vimenu zasuši. Najbolje in najlažje si pomagamo v takšnih slučajih, ako brejo kravo molzemo najprej nekaj dni mesto po trikrat samo po dvakrat na dan in čez nekaj nadaljnjih dni samo po enkrat na dan, nato le vsak drugi dan in tako naprej, dokler se mleko popolnoma ne zgubi ali zasuši. Mnogi pa hočejo izvesti to tako, da krave ne po-

molzejo dobro in čisto. To je popolnoma napačno, ker s takim delnim ali slabim izmolženjem vimena se lahko povzroči kakšno bolezen v vimenu ali v posameznih četrtih vimena. Da krava prestane z mlekom, molzimo jo torej vedno bolj poredkoma, toda vsakokrat jo moramo dobro in čisto pomolsti. Da krava čim prej prestane z mlekom, naj se pridruži vedno bolj poredkim molžam obenem tudi manj tečno krmiljenje. Pred vsem odtegnimo močna krmila, krmisko peso ali druga sočna krmila, ki delujejo preveč na tvorbo mleko. Ako to še ne pomaga, potem krmimo več slame in manj sena, dokler krava slednjič ne prestane z mlekom še pravočasno — to je vsaj 6 do 8 tednov pred otelevitvijo.

Brezmlečna doba brejih krav — 6 do 8 tednov pred otelevitvijo — je potrebna za razvoj teleta in za poznejšo mlečno dobo. Le z dovolj dolgo brezmlučno dobo krave pred otelevitvijo je mogoče napraviti v kravi sami že dobro podlago za obilno prihodnjo mlečnost. Zato opustimo vsako tako namero, da bi breje krave molzli do otelevitve in po tej brez vsakega prestanka dalje. Dobra mlečna krava mora imeti tudi počitek ali mir, ko ji ni treba dajati mleka. Kdor celo leto naporno dela, je potreben odmora in se mora enkrat v letu odpočiti. Tudi krava, ki je dajala celo leto dovolj mleka, zasluži, da se odpočije. Če pa nam da krava skoraj do otelevitve večjo množino mleka, potem ne smemo pričakovati, da bo množina mleka po otelevitvi mnogo višja. Primerno rejena in oskrbovana krava pa, ki je 6 do 8 tednov pred otelevitvijo prestala z mlekom in počivala, nam bo mladovalna donasala ono množino mleka in vedno dosegla pri primernejem krmiljenju ono mlečnost, ki ji je prirojena ali jo je podedovala v osnovi.

Kdo je prvi preletel z letalom Atlantski ocean?

Karel Lindbergh in sicer od New Yorka do Pariza 20.—21. 5. 1927.

S čim se uravnava na letalih hitrost?

Z izpuščanjem in zadrževanjem plina.

Katera podmornica je prišla med vojno dvakrat v Ameriko?

Nemška U-Deutschland.

Kaj naj hmet dela pozimi

Kmetovo delo ne pozna osemurnega delavnika; v poletni dobi mu komaj zadostuje šestnajst ur, da je kos svojim poslom. Res pa je, da ima pozimi več prostega časa, ker mu kratek dan ne dovoljuje delati na prostem. Toda nikakor naj ne mislijo meščani, da ima morda čez vso zimo počitek. Tudi v tej dobi ga čaka mnogo posla, ki ga drugače ne more izvršiti. Marsikateri pa niti ne ve, kje bi kaj zagrabil; umestno je torej, da opozorimo na nekatera dela, ki jih je pozimi izvesti in ki še čakajo našega kmeta.

Ob lepem vremenu v poznih jesenskih mesecih, dokler sneg ne zapade, je spraviti iz polja še zadnje jesenske pridelke: peso, repo, koruznico, shraniti je tudi fižolovke in hmeljevke, da se na prostem v zemlji ne kvarijo. Če jih ne moremo spraviti pod streho, jih izrujemo in postavimo v piramide kar na njivi; glavno, da ne tičijo v zemlji, kjer bi gnile. Tudi za sponkdausko setev moramo že sedaj skrbeti: navoziti gnoj na njive in ga podorati za koruzo, peso in krompir. S tem si prihranimo delo sponkladi, gnoj se v zemlji bolj razkroji, pripravi se hrana za rastline in zemlja postane bolj rodovitna, ker jo zimski mraz pretré. Izpraznjenih njiv ne smemo pustiti čez zimo v celini, ampak jih moramo globoko preorati, da se v spodnjih plasteh nabere zimska vlaga, ki globoko premrzne in vsled tega postane prhka in rahla; v njeno notranjost pride mnogo zraka, ki pomaga razkrajati rodilne snovi in pripravljati rastlinsko hrano. Zimska praha toliko zaleže, kolikor polovica gnojenja; to je stara izkušnja.

Na marsikaterih njivah, deteljistiščih, ozimih in na drugih zemljiščih je je polno kamenja, ki ga je najbolje zbrati v zimskih mesecih ter izvoziti na pota. Tudi ta zmrznjena zemlja se da to delo opraviti. Ker je kamenje primrzlo k tlom, je najbolje, če ga delavec naprej in s klavdom na dolgem toporišču izbije kame-

nje iz zemlje. Tako si nabereimo gramoz za posipanje potov, ki jih je pozimi najlažje popraviti.

V gozdu in na travnikih je še obilo posla. Predvsem treba napraviti steljo za zimo, kajti živina rabi toplo ležišče. Kmet pa gnoja. Grabiti je torej listje, kositi praproto, nasekati smrečja, navoziti žagovine. To delo je nujno, predno zapade sneg, in zanj mora kmet uporabiti vsak lep jesenski ali zimski dan. — Na travnikih in pašnikih, kjer se je pasla živina, je z grabljami razdeliti kravjake, da bo gnojenje enakomerno. Lahko se to napravi tudi s travniško brano, ki izruva pri tem tudi mah in drugi pleve. Brananje travnikov jeseni zaleže kakor delno gnojenje, zato naj se to delo izvaja, kolikor to dopušča vreme.

Sedaj je tudi prilika za očiščenje in trebljenje vodnih jarkov na močvirnih travnikih, za vžeganje novih odvodnikov in za osuševanje vlažnih zemljišč. — Travnike ali travnišča, ki jih mislimo obnoviti, je sedaj globoko preorati, da čez zimo zemlja premrzne in travna ruša razpade. Čiščenje in trebljenje travnikov in pašnikov je zimsko delo, ki se že v prihodnjem letu bogato izplača. Pobirati je kamenje, kjer je to potrebno, ga tudi izkopati in nastale luknje izravnati z dobro zemljo. Tudi grmičje in nepotrebno drevje je izravnati s koreninami vred in izravnati zemljišče. — Gnojenje travnikov doseže najboljši uspeh, če je izvedeno jeseni ali v zgodnji zimi. Zlasti je sedaj koristno razvažanje komposta, raztresenje pepela in umetnih gnojil. Hlevski gnoj pride na travnik le tedaj, če je popolnoma preperel. Za zboljšanje ilovnatih njiv bo sedaj navoziti na nje laporja ali peska.

Tudi kompost se sedaj napravlja. Na primeren kraj je navoziti cestnega blata, blata iz jarkov, luž, kalov in napajalnikov. Kompostni kup je napraviti do poldruga metra visok, pomešati blato z apnom in z odpadki iz vrtov, travnikov in njiv. Tudi okrog hiše in gospodarskih poslopij je vedno dovolj odpadkov, ki spadajo na kompost. Stare kompostne kupe je sedaj premetati in pre-

mešati ter politi z gnojnico, da se za prihodnje leto dobro vdela. Kompost je sele po dveh letih dodobra vdelan.

Poljska pota, brvi, mostove, ograje popravljamo sedaj, ko imamo za to največ časa. Zlasti moramo paziti na to, da so pota v redu, kajti drugače trpi živina pri vožnji. Pri njih popravi je predvsem odpeljati vodo stran, ker ta napravi navadno največ škodo. Tudi ograje so važne deloma zaradi domače živine, pa tudi zaradi divjadi, ki ponekod dela ogromno škodo.

Slabo zimsko vreme, zlasti sneg, močno ovira delo na polju. Vzlje temu napravimo lahko marsikatero koristno stvar na prostem. Tako moramo obvarovati sadno drevje in drevesnice pred zajci in srnami. Drevje ogradimo z žičnimi koški, ali ga ovijemo s slamco, ali ga obvežemo z manjvrednimi krajci do poldrug meter na visoko. Drevesnice zavarujemo z žično mrežo in skrbno pazimo, da nam pri visokem snegu zajec ne zalze čez ograjo. Priporočajo tudi nasekati trepetlikovih vej ter jih položiti okrog dreves, ker se tedaj zajec raje teh loti nego sadnega drevesa.

Kmet si sedaj najlažje naseka kolov za spomlad za fižolovke, hmeljevke in za ograjo. Najbolje jih je takoj olupiti, da se do spomladi posuše. Ob tej priliki si lahko očisti tudi gozd raznega plevela, ki ga uporabi deloma za kurjavo, deloma za kolje. Drevje lahko tudi oklesti suhih in neprimernih vej in mu s tem olajša razvoj.

Tisti kmetje pa, ki nimajo primerne gnojlišča in ne gnojnične jame, si jo najlažje sedaj napravijo tudi brez cementa in zidarja. Sapi si izkopljejo jamo, kakor pri betonskih gnojliščih ter jo zalijejo z ilovico. Slično tudi gnojnično jamo. Za nekaj let bo zadostovala, potem si jo pa morda lahko zgradi iz betona, da bo bolj trdna.

Tako lahko vsak kmeti gospodar svojo družino napravi čez zimo mnoge koristnega v svojem gospodarstvu, s čim si poveča dohodke posestva, ne da bi pri tem imel znatne stroške.

Ždr. Hugon Turk:

Mišice

Da more žival poljubno stati, se gibati v prostoru, da izpremeni svoj položaj, stoječe ali ležeče, da se gibljejo razni njeni notranji deli (udje, organi) potreba je posebnega tkiva ali tkanine in to so **mišice**, katerih je v celem telesu okoli 158. Znanost anatomije jih združuje v veliko skupino pod imenom **mišičje** (mišičevje). Ljudje pa jim pravijo »meso«.

Vse mišice so po svojem delovanju prava stezala in gibala, ker imajo namreč to lastnost, da se krčijo in zopet raztezajo, to pa pod zunanjimi in notranjimi vplivi ali miki. Mišice so tudi v miru in zdravju do gotove mere stalno napete, in ta napetost (tonus) je seveda večja pri mladih, nego pri starih živalih, v boleznih pa popušča, zato se v njej izraža mladost, moč, zdravje, svežost in živahnost dolične živali, nasprotno so vpadle, vele mišice znak starosti, bolezni in zgubljenih sil.

Že gori omenjena vezna tkiva (veziva) okoli mišic so le-tem velika opora; ti **ovoji** (**povezki** ali **fascije**) so močne, prožne, žilnate kožice, ki po ena ali več skupaj obdržujejo mišico v svoji pravilni legi, jo podpirajo v njenem delu ter pri-raščajo ali na kosti ali se pa spajajo s sosednimi ovoji ali mišicami.

V vsaki mišici je vse polno krvnih in mezigovnih žil in žilic, do najtanjših laskavic, ki se razpredajo po mesu v množestvilnih mrežicah in iz katerih sprejema meso ves svoj živež za življenje in ogromno delovanje, kar je za obstoj in delo silno važno. Pri vsakem gibu se izrablja celotna snov mišice, ki se mora neprenehoma zopet nadomestiti, da se ohrani za njeno delo; pri napornih gibanjih, težkem delu, trpi prehrana mišic in porablja se v njih potrebni zračni (vdihani) kisik, napravlja in zbira se mlečna kislina in mišice se utrudijo, cela žival omaga, ni sposobna več za delo, zato obstane na mestu mirno ali celo pade onemogla na tla; izrabljene (izgorene) snovi se morajo sedaj odpraviti

po krvi iz mišic in po krvi se mora dovesti zopet nova hrana in vdihani zračni kisik. Izčrpane, izpehane živali hitro in težko dihaajo z razpetimi nosnicami (dozdrvi), mnoge tudi z odprtim gobcem in venkaj visečim jezikom, od katerega se cedi obilna slina. Če take živali brezsrčno in surovo priganjamo k nadaljnjemu naporu (delu) potem prav lahko nenadoma poginejo; **meso takih žrtev ni užitno**, se tudi ne skuha mehko in nima redilne vrednosti; njihova mrhovina prične takoj gniti.

Za vse mišice so zelo važni živali, ki prihajajo v nje deloma iz možganov, deloma in po večini iz hrbtnega mozga (hrbtenjače); oni posredujejo občute in uravnavajo vsa gibanja, ki se vrše podzavestno, vendar v najlepšem redu, skladnosti in smoternosti, da kaj takega ne doseže najbolj umetno sestavljeni stroj.

Kemijska sestava mišic je sledeča: predvsem je skoraj tri četrtine vode t. j. **krvne sirotke** ali **seruma**, množina odvisi od prehrane in starosti živali, od preostalih trdih snovi je 25% (ena četrtina) beljakovin (myosina itd.), toščice, pepelnih delov in soli. Rdeči barva mišic je ista kot barva krvi (hemoglobin). Lepa rdeča barva napetih, krepkih mišic je vedno znamenje dobrega zdravja in dobre prehrane, pri tem se nabere med povečke mišičnih vlakenc tudi toščica, mesto postane sočno in mastno; nasproti imajo bolne in sestradane živali blede, upadle, vodene in zgubancene mišice (atrofija).

Poškodbe mišic se zacelijo vedno le z brazgotinami (vezivom). Po poginu se beljakovina (myosin) sestrđi, zaradi pomanjkanja krvnega dotoka, in nastopi smrtna okorelost (odrvnenost), ki potem ob pričetku razkroja (gnitja) t. j. v 48 do 50 urah po poginu zopet izgine. Kratkotrajno skrčenje mišic imenujemo »krč«, daljtrajajoče »krčevito odrvnenost«. Pri hudih boleznih z vročico se mišice izprevržejo in postanejo strupene. V mesu se naselijo tudi razni zajedavci (trihine, ikre, glive itd.).

Gospodarske vesti

Denar

g. Položaj na denarnem trgu. Svetovni trg je pod vplivom dviganja in padanja ameriškega dolarja. Roosevelt je s svojimi ukrepi znižal vrednost dolarja, da bi s tem dvignil cene pridelkom in izdelkom. Kapitalisti so se ustrašili še nadaljnjih njegovih ukrepov ter so začeli izvažati svoje kapitale iz države. Posledica je bila še hujši padec valute, ki ni šel v račun Rooseveltu. Zato je ustavil nakupovanje zlata v inozemstvu in zagrozil, da bo prepovedal vsak izvoz zlata. Posledica je bila, da se je dolar zopet nekoliko dvignil in je postal položaj bolj miren. — Kanada, ki je bila s svojim dolarjem zvezana z Združenimi državami, se ni marala podati v ta valutni vrtnec, ampak se je s svojim dolarjem ločila, ter prepovedala svojim poštnim uradom, da ne smejo več sprejemati v plačilo dolarjev ameriških združenih držav. — Tok zlata se je v zadnjih mesecih obrnil. Prej se je svetovno zlato stekalo v Francijo in v ameriške Združene države. V zadnji dobi je pa začel odtekat iz Francije v Združene države in v druge države z ohranjeno zlato valuto. Od julija do sedaj je Francoska banka zmanjšala svoj zaklad za 1750 milj. frankov. To pa ni tako malo, ker ima še vedno nad 80 milijard frankov v svoji zalogi.

Živina

g Mariborski živinski sejem 14. nov. Prodajalci so prignali 7 konj, 10 bikov, 118 volov, 407 krav in 5 telet, skupaj 547 glav. Kupci so plačevali za 1 kg žive teže: debele vole po 3.75—4 Din, poldebele vole 2.50—3 Din, vprežne vole 1.50—2 Din, bike za klanje 3—3.50 Din, klavne krave debele 3—4 Din, plemenske krave 1.50—3.25 Din, krave za klobasarje 1.75—2 Din, molzne in breje krave 2—2.50 Din, mlado živino po 3.—3.75 Din, teleta po 5—6 Din. Prodanih je bilo 252 kosov. — Mesne cene: volovsko meso I. vrste 10—12 Din, II.

vrste 8—10 Din, meso od bikov, krav, telic 5—7 Din, telečje meso I. vrste 14—16 Din, II. vrste 8—10 Din, svinjsko meso sveže 10—18 Din za kg.

g Mariborski prašičji sejem 17. nov. Dovoz prašičev je bil precejšen, kupčija pa le srednja. Pripeljanih je bilo 292 glav, ki so jih prodajali po naslednjih cenah: 5—6 tednov stare 100—115 Din, 7—9 tednov 120—150 Din, 3—4 mesece 200—250 Din, 5—7 mesecev 350—400 Din, 8—10 mesecev 450—560 Din, 1 leto 600—750 Din, 1 kg žive teže 7—8 Din, 1 kg mrtve teže 9.50—10.50 Din. Prodani so bili 104 prašiči.

g Ptujski prašičji sejem 16. novembra. Pripeljali so na ta sejem 208 prašičev, ki so dosegli naslednje cene: za 1 kilogram žive teže: pršutarji 6.50 do 7 Din, polmastne 7—8 Din. Pujski po komadu 6—12 tednov stari po kakovosti od 100—275 Din. — Kupčija je bila srednja.

g Ljubljanski živinski sejem 15. nov. Slabo vreme je preprečilo dogon živine in obisk kupcev na ta sejm, le za prašičke je bilo nekaj več povpraševanja. Na sejm so prignali: 51 konj, 44 volov, 32 krav, 9 telet in 162 prašičkov. Prodanih pa je bilo 12 konj, 20 volov, 17 krav, 8 telet in 109 prašičkov. Cene so ostale neizpremenjene in so znašale za kg žive teže: voli debeli 4.—4.50 Din, poldebeli 3—4 Din, vprežni 2.50—3.50 Din, krave debele 3—4 Din, klobasarice 1.50—2.50 Din, teleta 5—6 Din. Konji so se trgovali po 300—4000 Din glava. prašički za rejo po kosu od 6—18 tednov starih po 180—250 Din.

Cene

g Tržišče z jajci. Z zimo se je proizvodnja jajc zelo zmanjšala in zato so jim cene poskočile. Tako se plačuje pri nas kilogram jajc že po 20 Din, v nadrobni prodaji po 1 Din in več kos. Izvoz jajc iz Jugoslavije v Nemčijo se le polagoma razvija, medtem ko je tam že mnogo blaga iz Poljske in Rusije. Ker so jajčje cene na nemškem trgu zelo visoke, je prišlo v promet že mnogo blaga iz hladilnic. Tamkajšne cene na

drobno se gibljejo med 9 in pol in 13 in pol penigov (1.70—2.40 Din) za komad. Svežih domačih jaje prihaja v Nemčiji sedaj le malo na trg, toliko večji je pa uvoz iz vzhodnih držav. — Švicarska vlada je zvišala uvozni kontingent iz Jugoslavije od 25.000 na 33.000 stotov jaje.

Vinsko tržišče. Polagoma se je začela gibati kupčija z novimi vini v dravski banovini, toda le v manjši meri, ker so cene za količkej boljša vina previsoke: 5—7 Din za liter. Za navadna kmečka vina se plačujejo cene do 3.50 Din, in tako blago gre lažje izpod rok. Šibka in kislja vina najdejo le težko kupca in bodo morala pač počakati, da izgube odvišno kislino. Cene boljšim vinom se sučejo okrog 4—4.50 Din, sortnim pa od 5—6 Din, ki se pa le malokje oddajo. Domača portugalka je povetini razprodana. Za stara vina, v kolikor so še na razpolago, zahtevajo vinogradniki 6—8 Din, pa tudi več, toda zanje je le malo zanimanja. Bolj pa gredo v promet cenejša dalmatinska in hrvaška vina. — Vinski pridelek v Dalmaciji je bil za polovico manjši od lanskega, nasprotno mu je kakovost zelo dobra. Cene za mošt so se gibale v Kaštelih od 100—120 Din za hl, v okolici Šibenika po 120—170 Din. Cene staremu vinu so visoke, novemu vinu se pa še niso ustale. — V Bački je bila vinska letina zelo slaba, zato so cene tamkaj precej visoke. V Vrhu stane navadno belo vino 2.60—3.20 Din liter, navadno rdeče 2.80—3.30 Din, kakovostna vina pa po 3—5 Din liter.

Pravni nasveti

Dolžnost otrok je vzdrževati starše. N. T. Oče je imel posestvo, ki ga je z lahkomiselnim življenjem zapravil. Sedaj pa vedno nadleguje sina, ki si je z lastno pridnostjo in brez očetove pomoči ustvaril lepo obrt. Tako da lahko preživlja svojo družino. Nikdar ni oče hotel sinu pomagati in tudi, ko se je sin učen, je bil navezan samo na podporo dobrih sorodnikov. Sedaj pa oče zahteva od sina podpore. Ali je sin dolžan podpirati takega očeta? — Naravna in zakonska dolžnost otrok je, da dostojno vzdržujejo starše, ki obubo-

zajo. Otroci so dolžni vzdrževati starše tudi, če so oni po svoji lastni krivdi zašli v revščino. Tudi če starši otrok niso pri vzgoji podpirali, jih morajo ti vzdrževati. Če je več otrok, mora vsak prispevati svoj del za podporo staršev in to v sorazmerju z imovino, ki jo otroci imajo. Starši to svojo pravico lahko tudi sporno uveljavijo, ako jih otroci nočejo podpirati.

Mornariška sola. I. V. Ne vemo, katero mornariško solo imate v mislih. Morda pod-officersko ali morda pomorsko akademijo. Obrnite se pač na ravnateljstvo dotične sole, o kateri bi radi informacij.

Lovska pravica. I. J. Vaše vprašanje ni jasno. Kakor sami pišete, je občina dala lov v zakup za 10 let. Če spada k tem lovskemu revirju tudi vaša soseska, boste zvedeli na občini ali pri okrajnem načelniku.

Invalid. P. P. J. Svetujemo vam, da se obrnete na invalidsko sodišče v Ljubljani, kjer boste točno zvedeli, zakaj so vam ustavili izplačevanje invalidnine. Selo, če bi vedeli za razloge ustavitve, bi vam mogli svetovati, če se lažje pritožiti na višje invalidsko sodišče. Sicer ste pa rok za pritožbo najbrž že zamudili. Zoper odločbo invalidskega sodišča je namreč dopustna pritožba v 15 dneh od dne, ko je bila pisemna odločba dostavljena.

Upnik in dolžnik — bodoči dedec. V. S. Posestnikov sin Vam je dolžan večjo vsoto denarja. Ima več bratov in govori se, da njemu oče ne bo ničesar zapustil. Vprašate, če bi mogli iztožiti dolg od dolžnikovih bratov, ki bodo toliko več podedovali, ako dolžnik ne bo ničesar podedoval. — Sin ima pravico do gotovega dela obetave zapisišine, ki se imenuje nujni ali dolžni delež. Če bi ga oče brez pravega razloga razdedinil, bo on lahko sodediče tožil na izplačilo dolžnega deleža. V tem slučaju bi vi lahko za kritje svoje terjatve nujni delež zaplenili. Prej pa morate tožiti vašega dolžnika, da boste imeli pravomočno sodbo v rokah, ko bo treba zaseči nujni delež.

Kdaj bodo esene pritožbe proti občinskim volitvam? R. J. iz B. Po predpisu zakona o občinah mora na pritožbo proti občinskim volitvam upravno sodišče izdati svojo odločbo v mesec dni po prejemu spisov.

Izguba knjižice poštne hranilnice. K. D. M. Izguba knjižice poštne hranilnice morate takoj prijaviti poštni hranilnici neposredno ali potem najbližje pošte. V prijavi morate navesti kar najtočnejše vse podatke o izgubljeni knjižici. Poštna hranilnica bo odredila, da se ustavijo izplačila na to knjižico. Ako se izgubljena knjižica tekom enega meseca ne najde in ne vrne lastniku, se proglasi za neveljavno in se izda nova, seveda na stroške izgubitelja.